

Türkmenleriň Garamanogullary hanedanlygy

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Türkmenleriň Garamanogullary hanedanlygy MÄLİK GARAMAN BARADA (Garaman şalar nesilleri barada)

Bularyň ata-babalaryna Nury sopy diýerler. Aslynda ermenidir.(?) Soňra yslama gelip, Amasyýada öldürilen baba Ylýasyň hyzmatyna eýerip, Sopy bolupdy. Wagt gelende Baba Ylýas öldürildi. Nury sopy Konýa gelip, halkyň ýanynda özünü takwa saýdy. Özüni örän gowy görkezdi. Ähli halk ýokarda agzalana mähir-muhabbet bildirip, ygtykat etdiler. Soltan Alaeddin ýene ygtykat edip, ogly Garamany ýanynda ýakyn ýoldaş etdi. Ony wezipesine üns berip, uly atbakar etdi. Gyz doganyny berdi.

Soň Nury aopy Warsak etrabyna baryp onda düşledi. Duýdansyz Selefge galasynyň kapyr begi ýokarda agzalana meýil edip, birnäçe gezek pirler bilen gala çagyryldy. Ahyr ýokarda agzalan Sopa pursat boldy Selfge begini öldürdi. Galany alyp zabt etdi.

Soň sultan Alaeddine habar iberdi. Ogly Garamanyň gelip, galany zabt etmegini isledi. Sultan Alaeddin oňa Selfgeniň we beýleki basyp aljak ýerleriň begligini berdi. Şonuň bilen begligi gutaryp, ony begler-begi etdi.

Garaman ýene Selfge baryp, galany zabt etdi. Mydama kapyrlar bilen jeň edip, köp ýerleri basyp aldy. Sultan Alaeddin ol basybalyşlardan lezzet alyp, ähli ünsünü oňa berdi.

Hijriniň 700-nji ýyl töwerekleri sultan Alaeddin aradan çykdy. Emeldarlar öz dolandyryan etraplarynyň garaşsyzlygyny gazanyp, patyşa boldular. Garaman hemmeden beýik bolup, Konýa gelip, patyşa boldy. Ähli Garaman welaýatyny aldy. Uzak wagtlap sultanlyk sürüp, soň öldi.

Ogly sultan Alaeddiniň ýerine orunbasar boldy. Ýokarda agzalan sultan Ýyldyrym han bilen birnäçe gezek jeň etdi. Ahyry

hijriniň 794-nji ýylynda Ýyldyrym han ýokarda agzalan Alaeddini tutdy. Ogly Aly begi Bursa getirip, tussag etdi. On iki ýyl töwerekli tussaglykda galdylar.

Soňra hijriniň 704-nji ýylynda Teýmir Ruma gelip ýokarda agzalanlary tussaglykdan goýberdi. Muhammet begi kakasynyň ýerine Garamanda patyşa etdi. Dogany Aly beg biraz wagtdan soňra Muhammet begden ätiýaç edip, Müsür patyşasynyň ýanyna bardy. Hijriniň 714-nji ýylynda sultan Ýyldyrymyň oglu Muhammet han ýokarda agzalan Muhammet beg bilen jeň etdi we tussag astyna aldy. Soňra oňa Ýemeni berip, rugsat etdi.

Birnäçe gezek ýokarda agzalan Muhammet beg Osmanyň esgerleri, Çerkes esgerleri bilen jeň etdi. Netijede, Müsür soltanynyň oglı Ybraýym bilen biraz esger iberip, Garaman welayatyny Muhammet begiň elinden alyp, dogany Aly bege tabşyrdu. Soň Dulgader oglı Nasyreddin Muhammet beg Garaman oglı Muhammet beg bilen jeň etdi. Netijede, öldi. Garaman oglyny tutup, Müsure iberdi. Müsür soltany mälük Möwwid bir ýyl töwerekli ony Müsürde tussag etdi.

Soň mälük Möwwid aradan çykdy. Emir tatar sultan boljak Garaman oglı Muhammet begi Ruma iberip, dogany Aly begi ýerine sultan etdi. Hijriniň 725-nji ýylynda Garaman oglı Muhammet beg Atlyye galasyny gowşatdy. Galadan bir top oky gelip, Muhammet bege degdi we heläk etdi. Ony bir ata ýükläp, Konýa iberdiler. Soň oglı Muhammet begiň oglı Ybraýym patyşa boldy. Ýokarda agzalan Ybraýym beg bu taýpanyň adyly we gowusydyr. Alymlary hormatlap, Allatagalanyň ýoluna birnäçe metjit-medrese bina etdi. Sultan Myrat ýokarda agzalan Ybraýym bege gyz doganyny durmuşa çykaryp, agzybir boldular.

Soň aralaryna gorky düşüp, hijriniň 739-njy ýylynda sultan Myrat Ybraýym begiň jeňine bardy. Iki tarapdan jeň üçin hatar düzüp, esgerler durdular. Mollahemze ata münüp gelip, iki esgerleriň arasyň gowlandyrdy. Hijriniň 855-nji ýylynda gaýtadan jeň edip, Sultan Myrat Akşäheri boýun egdirdi. Soň aralarynda parahatçalyk jarnamasyny baglaşyp, Akşäheri Garaman ogluna berdi.

Hijriniň 759-njy ýylynda Garaman oglı Ybraýym begi öldi, ol 44 ýyl patyşalyk etdi. Alty oglany goýup, ýerine Ybraýym begiň

ogly Yshak beg eýelik etdi. Beýleki doganlary ondan gaçyp, sultan Muhammediň welaýatyna geldiler. Sultan Muhammet ýene içlerinde Pir Ahmedede begenip, ony Garaman ýurduna laýyk görди. Oňa biraz esger goşup, Garamana iberdi. Olar Ermenak ýanyна baryp, Yshak beg, Garaman esgerleri bilen garşy gelip, söweşdiler, ýeňilip, Uzyn Hasanyň ýanyна gitdi. Pir Ahmet beg Garamany boýun egdirdi.

Hijriniň 771-nji ýylynda sultan Muhammet Pir Ahmet bege gaharlanyp, biraz esger bilen ogly sultan Mustafany iberdi. Ol ýene baryp Garamany Pir Ahmet begiň elinden aldy. Garaman nesliniň döwleti ýitip gitdi. Soňy. Taryhy makalalar